

GLASBA MED 2. SVETOVNO VOJNO

Leta 1941 je v življenje vseh ljudi in umetniško prizadevanje glasbenikov grobo zarezala tragika **2. svetovne vojne**. Veliko Slovencev je prijelo za orožje, na žalost pa vsi niso bili na isti strani puške. Čas bo pokazal **svoj prav** enih in drugih. V prvih bojih so si borci lajšali trpljenje s petjem starih **puntarskih** in **domoljubnih pesmi**.

Glasbo so poznali in gojili tako **domobranci** in **belogardisti** kot tudi **partizani**. **Partizanska glasba** se je začela razvijati z nastankom prvih partizanskih čet in se razvila v višje oblike, vzporedno z organiziranostjo partizanskega boja. V začetku so partizani peli pesmi z napevi raznih drugih skladb, ki so jim dodali novo besedilo. Znana je naslednja:

1. Partizani v gozd gredo, bojno pesem si pojo.

*Pa moj fantič med njimi prepeva na glas,
saj gre v borbo za slovensko vas.*

2. Za klobukom pušeljc zlat nosi moj slovenski fant.

*Pa le naj ga ima, pa le naj ga ima,
saj v svobodo zlato ga pelja.*

Partizanska pesem se je razvijala po več vzorcih in iz več virov. Rekli smo že, da so peli stare ljudske, puntarske, delavske in čitalniške pesmi, ob tem pa tudi rodoljubne pesmi drugih revolucionarnih narodov, ki so jim dodali domača besedila. Zelo priljubljena je tako postala španska melodija, ki so ji partizani dodali besedilo **Na oknu**.

1. Na oknu, glej, obrazek bled, na licih grenkih solzic sled!

Zakaj pa dekle komaj dvajsetih let tak žalostno gledaš v svet.

2. Odšel je v hribe dragi moj, s fašisti bije težki boj.

Mogoče je v krvi obležal nocoj, ko branil je narod svoj.

3. Dekle ne bodi žalostna, ne delaj sama si gorja.

Tvoj fant gotovo povrne se, ko zvezda utrne se.

4. Ponosen vrne se junak, ovenčan z zmago slavnih zmag.

In vriskoma vrgel bo titovko v zrak, ko stopil čez tvoj bo prag.

Kmalu pa glasbeno nadarjenim partizanom že znane pesmi niso bile dovolj, zato so začeli pisati **avtorske partizanske pesmi**. Eno najbolj znanih in priljubljenih partizanskih pesmi **Hej brigade** je napisal **Vladimir Pavšič** s partizanskim imenom **Matej Bor**.

1. Hej brigade hitite, razpodite, zatrite

požigalce slovenskih domov!

Hej mašin'ca zagodi, naj odmeva povsodi

naš pozdrav iz slovenskih gozdov.

2. *Kje so meje pregrade za slovenske brigade?
Ne, za nas ni pregrad in ne mej!
Po slemenih oblačnih in po grapah temačnih
vse od zmage do zmage naprej!*
3. *Čez poljane požgane tja do bele Ljubljane
naša vojska prodre kot vihar.
Dokler tu so brigade, kdo nam zemljo ukrade?
Na Slovenskem smo mi gospodar.*

Poseben razcvet je partizanska glasba doživela po italijanski kapitulaciji leta 1943. Tega leta se v partizanske vrste vključili velik del slovenskih glasbenikov, ki so ustvarili veliko različnih skladb. Iz preprostega petja v manjših enotah se je razvilo organizirano glasbeno udejstvovanje, ki doseže svoj višek z ustanovitvijo **Invalidskega partizanskega pevskega zbora** leta 1944. Prvi zborovodja je bil skladatelj **Karol Pahor**, ki ga je leta 1945 nasledil **Pavel Šivic**. To pa še ni vse, saj so istega leta ustanovili tudi **Slovensko narodno gledališče**, ki je uprizarjalo literarna in glasbena dela.

S prihodom med partizane so mnogi skladatelji ustvarili prave umetnije, ki so jih izvajale najprej številne vojaške godbe, kasneje pa vse kvalitetnejši komorni in simfonični orkestri. Znan skladatelj partizanske glasbe je bil **Karol Pahor**, ki je napisal znano klavirsko delo **Slovenska suita** ter pesmi *Nov cvet*, *Pozdravi*, *Komandant Stane*, *Uganka* in še posebej znano **Na juriš**, ki se sliši na tekmah.

1. *Na juriš, na juriš, na juriš!
Krik borcev vihra skozi hoste, sovragove vrste so goste.
Udari, navali, usekaj, izpali!
Na juriš, o-hej partizan, pred tabo svobode je dan.*
2. *Na juriš, na juriš, na juriš!
Vsi bratje teptani za nami, svobodo si vzamemo sami!
Skoz' glad in trpljenje v lepše življenje
Na juriš, o-hej partizan, pred tabo svobode je dan.*

Med znane partizanske skladatelje štejemo tudi **Maksa Pirnika**, ki je znan po pesmih: *Pozdrav Titu*, *Mladi pionirji*, *Ciciban in čebela*, *Otrok sprašuje* in **Smrt v Brdih**.

Radovan Gobec je bil zelo priljubljen po svojih pesmih: *Kresniček in svoboda*, *Bohor je vstal*, *Pesem mladine* in **Pesem o svobodi**.

Rado Simoniti je poleg zborovskih pesmi *Talcem*, *Mesečina* in *pomlad* napisal še znana samospeva *Bosa pojdiva* in **Samo en cvet**.

Poleg pesmi so nastala tudi inštrumentalna in simfonična dela. Tako je **Marjan Kozina** napisal simfonično pesnitev, ki ji je dal naslov **Bela krajina**. Navdih za to delo je skladatelj dobil kot

partizan in pomeni hvalnico – **odo** prvemu slovenskemu osvobojenemu ozemlju, ki so ga partizani osvobodili izpod napadalcev.

Marjan Kozina je bil znan dirigent, profesor in zelo plodovit skladatelj tistega časa, ki je pisal v stilu pozne romantike. Dobil je tudi naročilo za uglasbitev prvega slovenskega celovečernega zvočnega filma **Na svoji zemlji**. Z uvodno skladbo iz filma si vsako jutro ob 5. uri Radio Slovenija še vedno utira svoje valove do svojih poslušalcev.